

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.

0030 OSLO

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka/Karasjok
Teelefovne +47 78 47 40 00
Teelefaakse +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

AAMHTSREERIJE /SAKSBEHANDLER

Nanni Mari Westerfeld, +47 78 47 40 25
nanni.mari.westerfeld@samediggi.no

DIJ VUESIEHT./DERES REF.

MIJ VUESIEHT./VÅR REF.

12/2181 - 3

BIJIE /DATO

22.06.2012

Høringsuttalelse - Forslag til endringer i erstatningsordninger for husdyr og tamrein

Sametinget viser til høringsbrev av 12.04.2012 angående forslag til endringer i erstatningsordninger for husdyr og tamrein basert på utredninger fra to prosjektgrupper ledet av Direktoratet for naturforvaltning. En utredning i forbindelse med erstatningsordning for tamrein av 15. april .2011 og en utredning i forbindelse med erstatningsordning for husdyr av 1. juli 2011.

Det vises i høringsbrevet til Regjeringens tiltredelseserklæring fra 2009, Soria Moria II hvor det står at erstatningsordningene for rovviltskader på beitedyr skal endres ”med sikte på at faktisk rovdryrtap skal erstattes.”

Likeledes vises det også til rovviltforliket av 17. juni 2011 der forlikspartene ble enige om at: ”Regjeringen, etter at utvalgene som har arbeidet med erstatningsordningene har lagt fram sine innstillinger, vil følge disse opp overfor Stortinget på egnet måte. Regjeringspartiene vil drøfte endringer og søke enighet med forlikspartene om en ny og mer konfliktdempende erstatningsordning, før forslag legges fram for Stortinget.”

Dette er de politiske føringene som danner grunnlaget for gruppenes arbeid med å komme fram til forslag til endringer i erstatningsordningene for tap av husdyr og tamrein til fredet rovvilt.

Erstatningsordningen som ble lovfestet 1999 viser til at de som rammes av økonomisk skade voldt av rovvilt skal kompenseres for dette. Denne styrkes ytterligere av ny gjeldende lov - Naturmangfoldslovens § 19 der det heter at: ”Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnadene i samsvar med forskrift gitt av Kongen.

Etter Sametingets syn er utvalgenes rapporter for vage for å danne grunnlag for et konkret høringsdokument. Det er for mange usikkerhetsmomenter som framkommer til at leseren får et godt nok grunnlag for å mene noe om de ulike forslagene som kommer fram. Rapportene bærer preg av usikkerhet i forbindelse med oversikten over omfanget av rovdryrbestandene, og det skaper usikkerhet rundt skadeomfanget i forbindelse med husdyr og tamrein tatt av fredet rovvilt. Dette igjen skaper usikkerhet i forhold til hvordan omfanget av tap av sau/lam og tamrein skal kunne beregnes og legge grunnlag for erstatningene.

Forslagene blir dermed ikke entydige nok til at den kan danne grunnlag for en ”kunnskapsbasert” erstatningsmodell. Derfor vil Sametinget anmerke at det vil være nødvendig med konsultasjoner når Miljøverndepartementet starter en realitetsbehandling av de ulike forslagene som utvalget har kommet med etter at høringsprosessen er over. Sametinget ber i denne sammenheng om å få beskjed når dette arbeidet starter.

Fra Sametingets side er det av vesentlig betydning at erstatningsordningene gjenspeiler tapene, og at erstatningsordningen ikke blir et insitament til å beholde en rovviltstamme som ikke er i tråd med bestandsmålene. Dette vil på sikt kunne utarme både sauedriftsnæringa og reindriftsnæringen.

Det er ingen tvil om at forutsigbarhet i forhold til rovviltbestanden og gode erstatningsordninger, vil være det mest hensiktsmessige som et konfliktdependende tiltak. Det må være en kongruens mellom en god og troverdig rovviltforvaltning og gode politiske føringer i forhold til bærekraftprinsippet for reindrift og sauedrift.

Erstatningsordninger for husdyr på beite

Ekspertutvalget mandat har vært å sammenstille erfaringer fra dagens erstatningsordning, herunder resultater fra ulike undersøkelser av årsak til tap av husdyr. I mandatet ligger også en vurdering av ulike alternativer til dagens erstatningsordning med sikte på at faktiske rovvilttap erstattes, samt en risikobasert ordning. Alternativene skal medføre uendret eller redusert ressursbruk for staten.

I mandatet ligger også føringer i forhold til å gi Miljøverndepartementet en anbefaling om hovedprinsippene i en framtidig erstatningsordning. Likeledes skal problemstillinger belyst av Riksrevisjonen i brev av 25. mars 2010 innlemmes i utredningen.

Utvalget viser til at de har hatt hovedfokus på forholdet mellom rovvilt og sau, og beskrivelser og data i innstillingen er derfor innrettet mot dette problemområdet.

Dette utvalget har konkludert med at det ikke finnes en ny, enhetlig og enkel modell for ny erstatningsordning som et samlet utvalg kan anbefale med dagens kunnskapsnivå. Utvalget anbefaler en nærmere utredning av to mulige modeller for fremtiden – en geografisk differensiert erstatning og en som innebærer erstatning for alt tap på beite.

Utvalget foreslår følgende endringer i erstatningsordningen som bør iverksettes raskt:

- Forenklet skadedokumentasjon
- Begrensning av skjønnsrom
- Gjennomgang og forenkling av erstatningssatser
- Videreføring av normaltapsprosjektet
- Bedre datagrunnlag og kvalitetskontroll på besetningsnivå
- Bedre samordning av relevante databaser
- Styrking av koblingen mellom erstatning og tapsreducerende tiltak

I tillegg har utvalget vurdert følgende alternative erstatningsmodeller:

- Foretaksdifferensiert erstatning
- Geografisk differensiert erstatning
- Erstatning av alt tap på beite
- Forhåndserstatning

Utvalget anbefaler videre en nærmere utredning av to mulige modeller for fremtiden. En modell som innebærer geografisk differensiert erstatning og en som innebærer erstatning for alt tap på beite.

Sametingets vurderinger og anbefalinger

Når det gjelder de prinsipielle sidene ved rovviltpolitikken så er Sametingets oppfatning og utgangspunkt at de fastsatte bestandsmålene for de ulike rovviltartene skal overholdes. Likeledes er Sametinget opptatt av at rovvilt ikke skal være til fortrenghet for landbruksnæringa.

Sametinget anser det som svært viktig at bevisgrunnlaget ikke i all hovedsak skal ligge hos den enkelte landbruksutøver, men at den enkelte utøver så langt det er mulig skal kunne bidra til at kunnskapsgrunnlaget økes. Bevisgrunnlaget – at landbruksutøver skal være nødt til å frambringe kadaver for å sannsynliggjøre tap forårsaket av rovvilt skal ikke være det som primært danner grunnlaget for en erstatningsutbetaling.

I denne forbindelse vil Sametinget understreke at beslutningsgrunnlaget for hvor bevisgrunnlaget skal ligge, ikke skal være underlagt forskningens oppgave, men en politisk beslutning.

Erstatningene av tap av sau og lam til rovvilt skal erstattes fullt ut. I henhold til Soria Moria II (2009-2013) ”*erstatningsordningene for rovviltskader på beitedyr skal endres med sikte på at faktisk rovvilttap skal erstattes.*”

Samt i henhold til Naturmangfoldloven § 19 der det heter at: ”*Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnadene i samsvar med forskrift gitt av Kongen.*”

Sametinget støtter i denne forbindelse utvalgets forslag om bedre samordning av relevante databaser der det oppdateres et datagrunnlag som viser hvor mye sau og lam den enkelte landbruksutøver sender ut på beite, samt en registrering av rovvilt, slik at man geografisk kan se hvor trykket er. I denne forbindelse støtter Sametinget forslaget om en erstatningsmodell der alt tap av dyr på beite erstattes i rovviltområder. I dette ligger det også en støtte til en geografisk differensiering av områder hvor det ikke er rovvilt.

Sametinget anser det som svært viktig at erstatningene bringes opp på et slikt nivå at det matcher salgsinntekten. Følgekostnadene anser Sametinget i denne sammenheng for også å være tapt slakteverdi, tap av framtidig inntekt på grunn av tap av avlsdyr, tap på grunn av endret flokkstruktur, dekning for kjøp av produksjonsdyr – samt merarbeid for tilvenning av nye dyr til nytt habitat. Følgekostnadene vil også anses som relevante i forhold til bruk av arbeidskraft og tid på å lete kadaver, kostnader til veterinær, samt innkjøp av utstyr som er med på å forhindre tap av dyr til rovvilt. Sametinget tar imidlertid forbehold i denne sammenheng om at følgekostnadene vil kunne inneholde mer enn det som er listet opp her.

Sametinget vil be om at det forskes på forholdet mellom slaktevekter og stressnivået som sau/lam utsettes for på grunn av rovvilt. Dette ønsker Sametinget skal utredes nærmere fordi det vil ha betydning i forholdt til erstatningsgrunnlaget.

Sametinget er ikke enig i utvalgets forslag om å påvirke økt innsats for tapsreduksjon ved å sette erstatningssatsen lavere enn forventet slakteverdi.

Sametinget viser til det store konfliktnivået som har oppstått på grunn av et alt for stort rovvilttrykk, og de store tapstallene som forårsakes av dette i rovviltutsatte områder. Det er derfor av svært stor betydning at de ansvarlige forvaltningsmyndighetene gjør det de kan for å nå de politisk besluttede bestandsmålene. Likeledes at erstatningsordningen blir lagt på et slikt nivå at den enkelte

landbruksutøver ser seg tjent med å fortsette med denne formen for landbruksproduksjon. Ikke minst vil dette være med på å opprette en troverdighet og en trygghet som er nødvendig for landbruket.

Erstatning for tamrein tatt av rovdyr

Utvalget som har utredet erstatningsordning for tamrein mener at en framtidig erstatningsordning bør basere seg på tilgjengelig kunnskap om rovvilt og reindrift. De hevder at ordningen må bli mer forutsigbar for reineier, og enklere å administrere for fylkesmannen. De mener også at en framtidig støtteordning må bygge på objektive kriterier som sikrer lik behandling i alle reinbeiteområder. Utvalget foreslår at dagens erstatningsordning endres til en ny kunnskapsbasert erstatningsmodell basert på rovviltfaglige og reindrifsfaglige beregningsmodeller.

Utvalget mener imidlertid at kunnskapsgrunnlaget per i dag ikke er godt nok til at disse forslagene kan iverksettes i full skala. Derfor foreslår gruppen en implementering av dette i to faser.

Fase 1 – 2012-2017

- En forenklet søknad leveres av sidaandelen og behandles av fylkesmannen etter endt reindriftsår.

Fase 2 – 2017-

- Hovedpunktene i fase 1 videreføres. Men det må gjøres en nærmere vurdering av om en framtidig erstatningsmodell – fase 2 skal bygge på en forhåndserstatning, som fastsettes ved reindriftsårets begynnelse. Utvalget anser det imidlertid ikke som en forutsetning at en modell som det her legges opp til, nødvendigvis må innebære en forhåndserstatning.

Sametingets vurderinger og anbefalinger

Sametinget viser til at reindriftnæringen har store utfordringer i forhold til rovvilt året rundt, og at så og si hele reindriftsområdet innbefatter rovviltområder. Rovviltomfanget er stort, og konfliktnivået mellom rovvilt og tamrein er en stor utfordring. Det er i denne sammenheng av vesentlig betydning at bestandsmålene for rovvilt overholdes. En del sidaandelshavere har på grunn av det store rovvilttrykket problemer med å opprettholde en bærekraftig reindrift, eller å oppnå et slakteuttak som når opp til taket for produksjonstilskuddet. Kalvingsområder for rein er ikke fri for rovvilt slik forutsetningen er, og dette skaper store utfordringer for reindriften. I denne sammenheng vil Sametinget nevne at myndighetene ikke anser at bestandsmålet for bjørn er oppnådd. Selv om reindriftsutøvere i yngleområder for bjørn observerer skadedyr i kalvingsområder får de ikke fellingsstillatelse. Dette er nylig blitt påvist både i Troms og i Indre Namdal. Dette er en svært beklagelig politikk og er med på å skape et sterkere konfliktnivå, samt ødelegge tilliten til forvaltningssystemet. Sametinget ser det som svært nødvendig å stresse disse forhold overfor departementet. Erstatningsspørsmålet er selvsagt viktig, men enda viktigere for den enkelte reindriftsutøver er å kunne ha reelle inntekter av sin reindrift – og ikke som nå, at flere reindriftsutøvere ser at erstatningene for tap av rein til rovvilt er høyere enn slakteinntektene. Erstatningsordningene skal ikke være et insitament for å beholde en rovviltbestand som på sikt vil utarme reindriftnæringen.

Sametinget er enig med utvalget i at erstatningsordningene må bli mer forutsigbare for reindriften, og at man sikrer en lik behandling i alle reinbeiteområder. Sametinget er også enig i at skadedokumentasjonen fjernes som vilkår for å få erstatning. Forskning i forbindelse med Scan Lynx prosjektet i Helligskogen i Troms vist at det er svært vanskelig for reineier å finne kadaver etter rein tatt av gaupe, spesielt i sommerhalvåret. Dette er også svært vanskelig i forhold til rein tatt av bjørn, jerv og ørn. Erfaringer viser også at det er svært utfordrende og arbeidskrevende for reindriften å lete kadaver som et bevisgrunnlag for erstatning.

Utvalget legger opp til at skadedokumentasjon skal fjernes som vilkår for å få erstatning, men anser likevel at det vil være tilfeller som vil kunne kreve dokumentasjon i form av kadaver. Sametinget imøteser avviklingen av dokumentasjonskravet. Noe også forskningen har avdekket som et umulig prosjekt for reindrifta.

Sametinget er også enig med utvalget når det gjelder å få på plass gode overvåkingssystemer i forhold til rovviltdata.

Som Sametinget har uttalt i forhold til sauedriftsnæringa anser Sametinget det som viktig at alle tapskostnader erstattes. Følgkostnadene bør knyttes opp mot tapt slakteverdi, tap av framtidig inntekt på grunn av tap av avlsdyr, tap på grunn av endret flokkstruktur, dekning for kjøp av produksjonsdyr – samt merarbeid for tilvenning av nye dyr til nytt habitat. Følgkostnadene vil også anses som relevante i forhold til bruk av arbeidskraft og tid på å lete kadaver, kostnader til veterinær, samt innkjøp av utstyr som er med på å forhindre tap av dyr til rovvilt. Sametinget tar imidlertid forbehold i denne sammenheng om at følgkostnadene vil kunne inneholde mer enn det som er listet opp her. Utvalget foreslår at det settes ned et utvalg som skal se på følgkostnadene for reindrift. Dette støtter Sametinget.

Som utvalget sier er det en del kunnskapsmangler i forholdet mellom reindrift og rovvilt. Et forskningstema som Sametinget i denne sammenheng spesielt vil trekke fram er forholdet mellom slaktevekter og stressnivået som rein utsettes for på grunn av rovvilt. Dette ønsker Sametinget skal utredes nærmere fordi det vil ha betydning i forholdt til erstatningsgrunnlaget.

Sametinget imøteser det videre arbeidet som skal sluttføres i departementets regi, og viser til at Sametinget anser det som nødvendig med konsultasjoner når Miljøverndepartementet starter en realitetsbehandling av de ulike forslagene som utvalget har kommet med etter at høringsprosessen er over. Sametinget ber i denne sammenheng om å få nærmere beskjed når dette arbeidet starter.

Heelsegh /Med hilsen

Magne Svineng
ossodatdirektevra/avdelingsdirektør

Nanni Mari Westerfeld
ráddeaddi/rådgiver